

WILNO, 25-26 września 2024

1. Poezja wobec cierpienia. O Czesławie Miłoszu

W przedmowie do Księgi Hioba Czesław Miłosz przyznaje, że zanim jeszcze ukształtowało się jego literackie powołanie, natrafił na swój główny problem, to znaczy: ból, cierpienie istot żywych – ludzi i zwierząt. Wyruszył potem ze swojej wileńskiej młodości, aby się zmierzyć z bezlitosną machiną historii i kryzysem duchowym epoki. Miał wyjątkową zdolność „umieszczania swego pisarskiego biurka” w samym centrum burz tamtego wieku, w oku cyklonu. Widział rosyjskie czołgi wkraczające do Wilna, przeżył okupację w zrównanej z ziemią Warszawie, w Paryżu wiódł życie zbiega z komunistycznego reżimu. Doświadczył wielu publicznych oraz prywatnych nieszczęść, które ukształtowały go jako myśliciela i poetę.

Celem tego wykładu jest próba znalezienia odpowiedzi na pytanie, które dla Czesława Miłosza było pytaniem zasadniczym i stale w jego twórczości obecnym. A mianowicie: jakie są powinności poety (poezji) w obliczu cierpienia? Jak mówić i jak milczeć o cierpieniu, aby mu „oddać sprawiedliwość”, tzn. nie odzierać z godności ani mowy, ani doświadczenia - w czasach, gdy ulega podważeniu sam sens ludzkiej egzystencji. Tych odpowiedzi będę szukać w poetyckim dziele Miłosza.

2. *Świat* Miłosza. O „poema naiwnym” i nie tylko

Głównym tematem wykładu będzie *Świat, poema naiwne* – cykl wierszy napisany przez Miłosza w 1943 roku. Sam autor umieszczał ten cykl w centrum swego poetyckiego dzieła, z powodów, które chciałabym rozważyć – w kontekście wydarzeń historycznych i w ramach jego artystycznych poszukiwań. *Świat* mówi o utraconej całości i postuluje widzenie całościowe, w którym człowiek jest częścią kosmicznego ładu. Ta idea rezonuje w całej twórczości Noblisty. Lekturze tego cyklu-poematu towarzyszyć będzie pytanie: co mówi nam ten utwór dzisiaj, w czasie niemal równie burzliwym jak ten, który go zrodził, w obliczu nieodwracalnych zniszczeń i nowych globalnych wyzwań.